

## **ВІДГУК**

**офіційного опонента доктора юридичних наук, доцента Буги Ганни Сергіївни на дисертацію Федорюк Людмили Василівни на тему «Правове регулювання сфери державного страхування в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Сьогодні особливої ваги набуває вдосконалення нормативно-правових механізмів, що регламентують діяльність державних страхових інституцій з огляду на забезпечення їх фінансової стійкості та належного рівня гарантій для страхувальників. Значущість таких процесів підсилюється потребою у верифікації національної страхової моделі, яка виступала б інструментом соціальної справедливості, фінансової відповідальності та правової передбачуваності. Водночас правова база, яка регулює зазначену сферу, не завжди характеризується повнотою формального закріплення ключових положень та наявністю цілісної концепції правового забезпечення. У зв'язку з цим актуальним стає науковий пошук правових моделей і механізмів, які б відповідали європейським стандартам функціонування фінансового сектору, зокрема, у площині забезпечення прозорості та ефективності регуляторних механізмів.

**Актуальність теми дослідження.** Державне страхування виконує не лише захисну, а й превентивну функцію, адже дозволяє мінімізувати соціальні наслідки надзвичайних ситуацій, сприяє економічній стабільності громадян, захисту їх інтересів, соціальній безпеці. На тлі стрімкого зростання в Україні не тільки ризиків інфраструктурних, екологічних, аграрних, а й воєнних, правове забезпечення державної участі у страхуванні набуває ще більшого значення. Сучасні виклики, пов'язані з воєнним станом в Україні, масштабними втратами життя, здоров'я, житла та майна, висвітлюють критичну необхідність у переосмисленні функцій державного страхування. В умовах триваючих військових дій розбудова інституційного та інвестиційного потенціалу державного страхування через впровадження адаптивних і гнучких правових інструментів, що дозволили б швидко реагувати на економічну турбулентність і трансформації суспільних запитів, є не просто актуальною, а стратегічно необхідною.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації,** є загалом достатнім. Цьому сприяло використання широкого методологічного інструментарію та джерельної бази. Дисертанткою, як зазначається у рукописі дисертації, використано 221 найменування джерел, в яких відображено різні аспекти проблематики.

Закономірним з огляду на актуальність дисертаційного дослідження є **зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Тема дисертації ґрунтується на Плані дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р), Національній стратегії у сфері

прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Цілях сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженій постановою загальних зборів НАПрН України від 26 березня 2021 року №12-21; відповідає тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454). Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 29 листопада 2022 року (протокол № 15).

**Методологічна основа дослідження** вирізняється високим рівнем концептуальної впорядкованості, адже охоплює як філософсько-світоглядні, так і спеціалізовані методи пізнання, забезпечуючи глибоке розкриття правової природи державного страхування. Зокрема, вдале поєднання історичного, системно-структурного, компаративного, функціонального та формально-логічного методів дозволило авторці розглядати предмет дослідження з різних кутів зору – крізь призму динаміки, структури, ефективності та правового впливу. Особливо варто відзначити застосування діяльнісного підходу, що додало дослідженню прикладного значення та окреслило орієнтири для нормативної трансформації страхового ринку в умовах сучасних викликів. Ретельно підібрані методи не лише узгоджуються між собою, але й слугують інструментами систематизації матеріалу, сприяючи побудові логічної, внутрішньо несуперечливої конструкції умовиводів. Комплексність методологічного інструментарію, його теоретична та аналітична цілеспрямованість надали дослідженню як академічної ґрунтовності, так й практичного потенціалу.

При цьому обґрунтованість отриманих авторкою наукових результатів базується на достатньо переконливій аргументації висловлених положень і висновків, послідовності та логіці викладу матеріалу, єдності всіх структурних підрозділів роботи.

Дисертаційна робота Федорюк Людмили Василівни вирізняється самостійністю та завершеністю. Дисертанткою вдало сформульовано **перелік завдань**, що пов'язані з аналізом сфери державного страхування як об'єкта правового впливу, в межах якого реалізується регуляторна політика держави щодо забезпечення економічної стабільності, соціального захисту, інвестиційної спроможності та фінансової безпеки; дослідженням генези правового регулювання сфери державного страхування в Україні; висвітленням змісту принципів (справедливості, законності, прогнозованості, прозорості) правового регулювання державного страхування як імперативних настанов та фундаментальних орієнтирів для правозастосовної діяльності в цій сфері; розкриттям функціональної структури (архітектоніки), інституційної специфіки системи державного страхування та правової природи горизонтальних, вертикальних та внутрішньо організованих взаємозв'язків між ключовими суб'єктами страхової сфери з позицій забезпечення в ній системної стабільності та публічного інтересу; аналізом

методів правового впливу держави на сферу державного страхування з урахуванням їх нормативно-правової природи та функціонального призначення; характеристикою інституційних та функціональних інструментів контролю у сфері державного страхування як засобів запобігання фінансовим зловживанням, підвищення платоспроможності страховиків і формування стійкої, прозорої, пруденційної системи нагляду; обґрунтуванням напрямів підвищення ефективності державного страхування в Україні, спрямованих на зміцнення регуляторної спроможності держави в умовах воєнного стану, ризиків форс-мажору та потреб модернізації страхового ринку; ідентифікацією глобальних страхових стандартів (*Solvency II, Insurance Core Principles, Fit and Proper Standards*), провідних інституційних моделей у сфері страхової діяльності та визначенням спроможності їх імплементації у вітчизняне страхове законодавство з урахуванням національних соціально-економічних умов та індикаторів фінансової стійкості; визначенням стратегічних орієнтирів гармонізації правового регулювання сфери державного страхування України вимогам директив Європейського Союзу і принципам *Insurance Core Principles* та формулюванням пропозиції щодо вдосконалення національного механізму правового регулювання державного страхування, спрямованого на забезпечення поступової інтеграції до єдиного європейського фінансового простору.

**Об'єкт і предмет** дослідження визначені правильно, а саме об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі нормотворчої, управлінської та контрольної діяльності у сфері державного страхування. Предметом дослідження є правове регулювання сфери державного страхування в Україні.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, вказано на зв'язок з науковою тематикою, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведені дані про апробацію, структуру та обсяг дисертаційного дослідження.

У першому розділі рукопису «Теоретико-методологічні засади дослідження правового регулювання сфери державного страхування в Україні» розкрито соціальну природу та висвітлено ключові принципи правового регулювання державного страхування, акцентовано увагу на динаміці його становлення в історико-правовому контексті.

Аналізуючи сферу державного страхування як об'єкт правового регулювання, авторці вдалося поєднати доктринальні положення фінансового, адміністративного і соціального права з актуальними викликами, що постають перед національною економікою в умовах глобалізаційних трансформацій та євроінтеграційного спрямування. Значущим у дослідженні стало чітке виокремлення функціональних ролей державного страхування – стабілізатора, компенсатора та інституційної

основи макрофінансової рівноваги. Новелою у роботі стала класифікація моделей правового регулювання державного страхування з поділом на централізовану, децентралізовану, кумулятивну з їх логічною інтерпретацією та порівнянням.

У цьому розділі також простежено історичну динаміку формування державного регулювання страхової діяльності, що дозволило запропонувати шляхи подальшого вдосконалення регуляторної моделі. Виокремлюючи ключові етапи трансформації страхового ринку України в умовах економічних, політичних та безпекових викликів, дисертантка демонструє високий рівень обізнаності щодо історичних змін у сфері державного регулювання страхової діяльності.

У дослідженні проведено систематизацію кризових періодів у розвитку національного страхового ринку. Варто також відзначити актуальність та важливість піднятих у роботі питань щодо новітніх викликів для державної політики у сфері страхування. Акцентуючи увагу на сучасних трансформаційних процесах у сфері державного страхування, авторка доводить, що проблематика регулювання страхових відносин не може бути вивчена поза контекстом загального реформування фінансово-економічної системи України.

Одним із сильних аспектів дослідження є ґрунтовне осмислення принципів правового регулювання державного страхування – ключових елементів формування збалансованої регуляторної політики. Особливої уваги заслуговує авторське положення, що узгодження принципів законності, прогнозованості та прозорості – запорука ефективного функціонування системи державного страхування, а також інтерпретація принципу справедливості як практичного інструмента забезпечення рівноправності суб'єктів страхового ринку.

У другому розділі рукопису «Механізм правового регулювання сфери державного страхування в Україні» висвітлено складну багаторівневу структуру системи суб'єктів державного страхування, що функціонує на основі динамічної взаємодії основних і допоміжних інституцій, які забезпечують фінансову стабільність та безпеку держави. Особлива увага приділяється класифікації методів правового регулювання страхової діяльності на прямі та непрямі, що утворюють синергійну модель державного впливу, орієнтовану на досягнення балансу між публічними та приватними інтересами. Актуалізовано рольове значення комплексної системи регуляторних інструментів і пруденційних вимог, спрямованих на зміцнення надійності страховиків, мінімізацію системних ризиків і підвищення довіри до інституту державного страхування.

У представленому дослідженні здійснено методологічне комплексне осмислення системи суб'єктів державного страхування як багаторівневої, функціональної та ієрархічно структурованої правової конструкції. Авторка продемонструвала високий рівень обізнаності зі змістом системного підходу, адаптуючи його до специфіки страхових правовідносин. Важливу цінність становить прагнення не тільки описати складові системи страхових

правовідносин, а й розкрити логіку взаємозв'язків між ними. Дослідження вирізняється високим рівнем наукової рефлексії щодо функціонального навантаження ключових суб'єктів – страховиків, страхувальників, органів нагляду. При цьому авторка не обмежується описом нормативних положень та дефініцій, а вдається до критичного аналізу змісту правового статусу кожного суб'єкта з урахуванням доктринальних позицій та відомчої практики.

У дослідницькій роботі авторка ґрунтовно аналізує природу методів правового впливу держави на сферу державного страхування, розкриваючи не тільки механізми регуляторної дії, але й значення державного втручання у страхову діяльність. Послідовно та логічно аргументується ідея про необхідність комплексного підходу до аналізу державного впливу, який має охоплювати правові, економічні, організаційні важелі. Звернення до доктринальних позицій вітчизняних вчених надає дослідженню теоретичного підґрунтя, дозволяє відзначити його високу наукову достовірність.

Важливою у цьому розділі також видається класифікація методів державного регулювання на прямі та непрямі форми впливу, яка дозволила систематизувати структуру нормативних, адміністративних та економічних інструментів державного контролю. Авторка, уникаючи одновимірної характеристики процесу регуляції, наголошує на необхідності взаємодії держави, страхового бізнесу та суспільства в умовах соціально-економічної нестабільності. У тексті дисертації зауважується роль Національного банку України як мегарегулятора, який виконує функції не тільки адміністративного контролю, а й формування регуляторної моделі сучасного вітчизняного страхового ринку. Посилення уваги до інструментів ризик-орієнтованого нагляду, ліцензування, запровадження принципів пропорційності та правової визначеності свідчать про методологічну глибину проведеного дослідження. Акцентування уваги на проблематиці податкових пільг також досить актуальне, адже ефективне використання податкових інструментів може значно полегшити фінансове навантаження на страховиків, створюючи умови для їх розвитку та розширення інвестиційної діяльності.

Представлене дисертаційне дослідження вирізняється системним і ґрунтовним підходом до аналізу фінансової стійкості та стабільності страхових організацій в Україні. Дисертантка чітко висвітлює важливість взаємозв'язку між власним капіталом страховика та його зобов'язаннями, підкреслюючи необхідність підтримки платоспроможності для виконання зобов'язань перед клієнтами. До того ж вона не обмежується тільки теоретичним осмисленням цих аспектів, але й аналізує реальні практики, зокрема випадки порушень, таких як нераціональне розміщення коштів страхових резервів, що можуть сприяти виникненню страхових криз. Такий підхід свідчить про поглиблену увагу до практичних аспектів управління ризиками та фінансового контролю у сфері страхування. Погоджуючись із авторським твердженням про важливість внутрішнього і зовнішнього контролю за страховою діяльністю, дисертантка резонно розкриває основні

принципи фінансового менеджменту та можливості їх ефективного використання для забезпечення стабільності ринку державного страхування.

У третьому розділі рукопису «Напрями вдосконалення правового регулювання сфери державного страхування в Україні» проаналізовано загрози, пов'язані зі страховим шахрайством, яке виникає на тлі фрагментарного державного регулювання та відсутності єдиної інформаційної інфраструктури в страховій сфері. Наголошено на стратегічній необхідності впровадження державної системи обліку шахрайських дій, а також адаптації страхових продуктів до умов воєнного стану з урахуванням нових ризиків і викликів. Обґрунтовано доцільність поєднання прямих і непрямих інструментів державного впливу та формування державно-приватного партнерства для стабілізації страхового ринку. Розкрито потенціал запозичення міжнародних практик контролю та нагляду за страховим сектором з обов'язковим урахуванням національного контексту. Окреслено ключові напрями нормативної та інституційної гармонізації вітчизняного страхового ринку з правовим простором Європейського співтовариства.

У роботі Федорюк Л.В. обґрунтовано простежує еволюцію страхової діяльності в Україні – від періоду правової невизначеності до сучасної спроби імплементації європейських стандартів. Чітко висвітлено фундаментальні структурні вади становлення інституту страхування у перехідній економіці, зокрема низький рівень капіталізації та інституційної спроможності страховиків. Особливої ваги набуває аналіз шахрайських практик, які підривають довіру до страхового сектору.

Варто підкреслити значущість використання підходу поведінкового нагляду як основи для модернізації страхового ринку відповідно до європейських стандартів. Серед беззаперечних переваг дослідження – акцент на потребі формування єдиної бази страхових шахрайств, що сприяло б консолідації зусиль усіх учасників ринку. Авторка переконливо доводить, що саме відсутність такої інформаційної структури знижує ефективність превентивної державної політики у сфері страхування. У цьому контексті видається цінною ідея створення публічного реєстру ризикових суб'єктів.

Особливої уваги в дисертації заслуговує розгляд страхування як стратегічного ресурсу національної безпеки у контексті воєнного часу. Матеріал рукопису містить конструктивні пропозиції щодо адаптації страхового регулювання до умов кризи, зокрема щодо нових видів страхування військових ризиків та фіскального розвантаження страховиків.

Значна увагу в дослідженні приділена питанням цифрової безпеки, захисту персональних даних, фінансової звітності та інформаційної прозорості – ключових елементів функціонування сучасного страхового ринку в ЄС. Окремо слід відзначити зважене ставлення до ризиків адаптації європейських норм до українських реалій, що вказує на об'єктивність та глибину проведеного у рукописі аналізу. Дисертантка не уникає дискусійних питань, зокрема щодо рівня реальної платоспроможності страхових компаній

і дієвості механізмів нагляду, що формує підґрунтя для подальших наукових розвідок.

**Оцінка оформлення дисертації.** Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, вона відповідає встановленим вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) і має обсяг основного тексту – 192 сторінки, що повністю відповідає пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

**Наукове та практичне значення результатів дослідження.** Результати теоретичного дослідження Федорюк Людмили Василівни є науковим опрацюванням, у якому на монографічному рівні концептуалізується вдосконалення правового регулювання державного страхування в умовах сучасних соціальних змін та економічних трансформацій, що передбачає виявлення нормативно-правових прогалів, аналіз інституційних та функціональних зв'язків між суб'єктами державного страхування, а також розробка ефективного механізму правового впливу, здатного забезпечити фінансову стійкість страхової системи та соціальну захищеність споживачів страхових послуг відповідно до європейських стандартів.

Практична цінність отриманих результатів полягає в тому, що отримані наукові результати можуть бути використані у *правотворчій діяльності* – з метою розробки нових або внесення змін до чинних нормативних актів у частині адаптації норм європейського страхового права, зокрема положень директив *Solvency II, Insurance Core Principles* до правової системи України, вдосконалення правової регламентації діяльності страхових інституцій, зокрема у площині правового регулювання інструментів контролю за сферою державного страхування, а також у сфері захисту прав споживачів страхових послуг; у *правозастосовній практиці* – як методична основа та аналітичне підґрунтя для державних інституцій у процесі вдосконалення політики регуляторного нагляду у сфері страхування та забезпечення вимог платоспроможності страховиків; в *освітньому процесі* – як базис для підвищення кваліфікації державних службовців, при розробці модулів з аналізу вітчизняного законодавства та європейської практики у сфері страхування, а також під час проведення занять для здобувачів вищої освіти з адміністративного, фінансового, трудового права.

**Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих наукових працях.** Результати дослідження Федорюк Людмили Василівни висвітлено у п'ятьох статтях, опублікованих у журналах, визнаних Міністерством освіти і науки України науковими фаховими виданнями з юридичних наук категорії «Б», та у десяти працях апробаційного характеру. Опубліковані праці повністю відображають

основний зміст дисертаційної роботи та відповідають вимогам пункту 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44.

**Відсутність порушення академічної доброчесності.** Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням, в якій відображені власні ідеї і напрацювання авторки, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Дисертаційна робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертаційній роботі ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей авторки. Під час ретельного вивчення змісту дисертації Федорюк Людмили Василівни не виявлено академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у дисертації та в наукових публікаціях здобувачки.

**Новизна та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації,** засвідчена використанням теоретичних здобутків вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували тему. Роботі загалом властивий комплексний характер монографічного дослідження та наукова новизна в *методологічному аспекті*.

Найсуттєвіші результати, які відображають внесок дисертантки у розробку зазначеної проблеми, зводяться до наступних положень.

Найбільш вагомими з теоретико-практичних положень, рекомендацій, висновків і пропозицій, сформульованих у дисертації, є такі:

***вперше:***

доведено, що ефективно правове регулювання державного страхування в Україні доцільно визначати не лише як сукупність правових норм та нормативних приписів, що регламентують організаційно-правові й фінансові аспекти функціонування страхового сектору, а як цілісну інституційно-правову модель, здатну забезпечити еволюційний перехід від правової фрагментарності та регуляторної недосконалості до прозорості, адаптивної й стабільної системи державного страхування;

обґрунтовано концепцію трансформації механізмів правового регулювання сфери державного страхування в Україні в умовах воєнного стану, яка ґрунтується на необхідності впровадження системи першочергових заходів антикризового фінансово-правового характеру та технологічної модернізації страхових послуг;

обґрунтовано доцільність гармонізації національного страхового ринку з європейськими регуляторними стандартами з урахуванням ключових практичних викликів, які постають на цьому шляху: впровадження активної іноземної конкуренції на вітчизняному страховому ринку; кореляції страхового ринку відповідно до динаміки економічного зростання країни; застосування наднаціональних регуляторних правил та вимог; скорочення кількості страхових компаній на українському страховому ринку через запровадження посиленних регуляторних норм;

***удосконалено:***

положення щодо комплексної періодизації ретроспективи правового регулювання державного страхування в Україні, яке дозволило виявити тенденції правотворчих процесів, ідентифікувати та критично осмислити недоліки, що мали місце на попередніх етапах розвитку з метою їх урахування в подальших реформах, а також змоделювати вітчизняну практику правового регулювання сфери державного страхування відповідно до загальноєвропейських стандартів та євроінтеграційних зобов'язань України;

у межах класифікації методів правового впливу держави на сферу державного страхування, що охоплює традиційний поділ на прямі методи (виконують стабілізаційну, превентивну та контрольну функції в системі державного страхування) та непрямі методи (спрямовані на формування сприятливих економіко-правових умов для відповідальної поведінки учасників страхового ринку), обґрунтовано доцільність узгодженого використання директивних і стимулюючих регуляторних механізмів при формуванні адаптивної вітчизняної моделі державного регулювання у сфері страхування;

рекомендації для імплементації міжнародного досвіду у сфері регулювання страхової діяльності в напрямі врахування критичної оцінки релевантності світових практик страхування й особливостей національного соціально-економічного середовища, поєднання механізмів комерційного страхування та державної регуляторної підтримки, стимулювання розвитку вітчизняної страхової сфери відповідно до стандартів прозорості, стабільності, конкурентоспроможності й ефективності;

***набуло подальшого розвитку:***

положення про системну концепцію принципів правового регулювання державного страхування, яка побудована з урахуванням циклічності економічного розвитку, публічно-правової природи державного впливу та збалансованого захисту інтересів усіх учасників страхового ринку. У межах запропонованої концепції розглянуто принципи правового регулювання державного страхування як функціональні інструменти забезпечення фінансової стійкості страхових організацій, підвищення їх інвестиційної ефективності та гарантування прав споживачів страхових послуг у періоди як економічного зростання, так і фінансової нестабільності;

обґрунтування моделі системи суб'єктів державного страхування як цілісного, багаторівневого та динамічного утворення, яке функціонує на засадах прозорості, інституційної взаємозалежності, інтегративної єдності, функціональної горизонтальної, вертикальної, внутрішньоорганізованої взаємодії суб'єктів згаданої системи з метою стабілізації розвитку страхового ринку, подолання кризових викликів та досягнення стратегічних завдань державної політики у сфері страхування;

теоретико-методологічний підхід щодо розуміння правового регулювання менеджменту страхової діяльності як самостійного напрямку державного впливу на функціонування страхових організацій, що поєднує механізми інституційного та функціонального контролю з метою

забезпечення фінансової стійкості, оцінки економічного потенціалу страхових організацій, запобігання зловживанням, недоброчесним управлінським рішенням та порушенню регуляторних вимог.

**Дискусійні положення та зауваження до дисертації.** Віддаючи належне здобуткам дисертаційного дослідження Людмили Василівни Федорюк, звертаю увагу на деякі висновки і твердження, що викликають певні сумніви, недостатньо обґрунтовані положення тощо.

*1. Обґрунтованість ініціатив щодо цифровізації страхової сфери та впровадження електронного реєстру страхових відмов потребують глибшого аналізу ризиків у сфері захисту персональних даних і кібербезпеки.*

Варто звернути увагу, що пропозиція щодо впровадження електронного реєстру страхових відмов (дисертація: с. 77, 127) хоча й виглядає інноваційно, проте в дослідженні недостатньо розглянуто ризики кібербезпеки для страхового ринку, які стають особливо актуальними в умовах війни та при впровадженні дистанційних сервісів. Включення цього аспекту при дослідженні питань авторизації фінансових послуг, посиленні фінансової дисципліни з метою сприяння державним органам оперативно відстежувати капіталізацію та платоспроможність страховиків додало б комплексності запропонованому в дисертації аналітичному підходу при вирішенні окресленої проблеми.

*2. Недостатня деталізація ризиків воєнного періоду в умовах адаптації та імплементації інструментів інвестиційної підтримки відповідно до міжнародної практики.*

У представленому дослідженні, незважаючи на його високий академічний рівень, слід звернути увагу на декілька змістовних і концептуальних аспектів, що потребують уточнення. Насамперед, торкаючись проблеми правової невизначеності у врегулюванні страхових виплат у разі настання військових ризиків (дисертація: с. 176, 189), авторка не пропонує системних механізмів їх правової деталізації відповідно до міжнародних стандартів. Ініціатива дисертантки щодо вивчення міжнародної практики в галузі страхування інвестицій від воєнних ризиків, безумовно, є корисною, однак у роботі доцільно було б провести глибшу деталізацію механізмів залучення міжнародної підтримки до страхування воєнних ризиків, зокрема через розкриття інституційної ролі потенційних партнерів – таких як Світовий банк, МВФ чи міжнародні перестраховальні пулі – у формуванні відповідного трастового фонду.

*3. При висвітленні причинно-наслідкових зв'язків між інституційною слабкістю у сфері державного страхування та страховим шахрайством відсутній порівняльний аналіз зарубіжного досвіду подолання таких викликів. Недостатня структурованість статистичної аналітики цього питання з відповідною візуалізацією спрощує емпіричну переконливість авторських висновків.*

Аналізуючи питання правового регулювання інструментів контролю за сферою державного страхування (дисертація: с. 109, 113), а також впровадження шляхів підвищення ефективності державного страхування в

Україні (дисертація: с. 133–136), у низці фрагментів тексту дисертації переважає виклад наукової рефлексії щодо причинно-наслідкових зв'язків між інституційною слабкістю у сфері державного страхування та проявами страхового шахрайства. Водночас у дослідженні практично відсутній порівняльний аналіз із досвідом інших країн перехідного типу економіки або європейських держав щодо подолання проблем страхового шахрайства та формування єдиних інформаційних реєстрів. Залучення зарубіжних моделей у контекст дослідження зазначеної проблеми могло б суттєво посилити обґрунтування авторських позицій. Крім того, текст рукопису містить посилання на фактичну наявність шахрайських дій та інституційну недовіру в кризових періодах розвитку сфери державного страхування, однак статистична база у дослідженні не завжди чітко структурована. Враховуючи сказане, доцільно було б використати цілісні блоки аналітики з чіткою візуалізацією (наприклад, таблиці, динаміка втрат, частка сумнівних операцій), що дало б змогу посилити доказову базу викладених у роботі тверджень.

4. *Відсутність обґрунтування ризиків імплементації Solvency II в умовах сучасних трансформації державної регуляторної політики в Україні.*

Погоджуючись з позицією дисертантки, що імплементація директиви *Solvency II* в Україні має ключове значення для гармонізації національного страхового законодавства з європейськими стандартами фінансової стійкості та прозорості. Запровадження ризик-орієнтованого підходу до оцінки платоспроможності страховиків дозволяє суттєво підвищити довіру до страхового ринку та забезпечити ефективні механізми захисту прав страхувальників. Крім того, інтеграція принципів *Solvency II* створює передумови для розвитку конкурентоспроможного страхового сектору, відкритого до іноземних інвестицій та транснаціональної співпраці (дисертація: с. 179–180). Однак, акцентуючи увагу на позитивному впливі цієї моделі, авторці доцільно було б висвітлити можливі ризики її запровадження в умовах недостатньої капіталізації українських страховиків (особливо під час воєнного стану), дефіциту фахівців і складнощів цифровізації.

**Висновок.** Дисертація Людмили Василівни Федорюк на тему: «Правове регулювання сфери державного страхування в Україні» є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, є самостійною науковою роботою, виконаною особисто дисертанткою у виді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису.

Представлена робота характеризується необхідними для такого дослідження компонентами, а саме містить критичний аналіз наукового доробку попередніх дослідників, органічне поєднання різних методів доктринального пізнання, звернення до досягнень різних галузей права. Дисертаційна робота містить наукові положення, висновки, які вперше пропонуються в юридичній науці, сформульовано низку важливих наукових

пропозицій та рекомендацій для правозастосовної діяльності, які в сукупності вирішують важливу теоретичну та практичну проблему.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», а за своєю актуальністю, ступенем новизни, постановкою та способом вирішення поставлених питань, теоретичним та практичним підґрунтям та обґрунтованістю одержаних результатів відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 та наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 № 40 (зі змінами від 12.07.2019), а її авторка, Людмила Василівна Федорюк, заслуговує на присудження ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

**Офіційний опонент:**

**начальник відділу організації наукової роботи  
Донецького державного університету  
внутрішніх справ,  
доктор юридичних наук, доцент**

**Ганна БУГА**